

Još uvijek u recesiji*

Usporavanje pada gospodarske aktivnosti u drugom tromjesečju

Bruto domaći proizvod je u drugom tromjesečju 2010. bio manji za 2,5 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Analiza podataka na tromjesečnoj razini ukazuje na usporavanje trenda smanjivanja ukupne gospodarske aktivnosti. Nakon što je u prvom tromjesečju 2010. ukupna ekonomska aktivnost smanjena za 1,1 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom se tromjesečju smanjila za 0,4 posto. Takva su kretanja najvećim dijelom uvjetovana ublažavanjem smanjenja investicijske potrošnje kao i stabiliziranjem kretanja osobne potrošnje. Kretanja u međunarodnoj razmjeni obilježena su padom uvoza i stagnacijom izvoza, što je rezultiralo smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita.

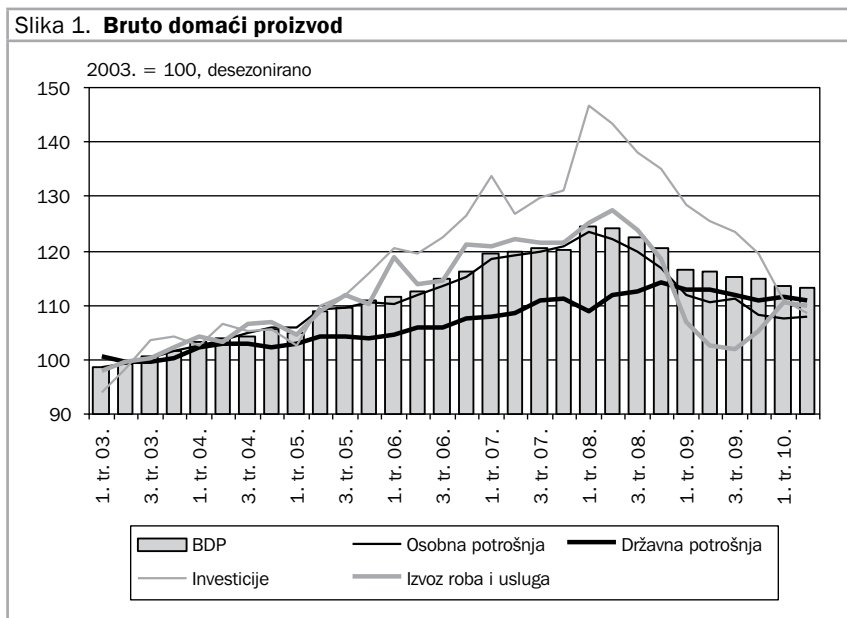
Osobna je potrošnja u drugom tromjesečju 2010. godine bila manja za 2,5 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. godine. Usprkos tome, desezonirani podaci ukazuju na zaustavljanje pada osobne potrošnje, koje je prisutno još od četvrtog tromjesečja prošle godine. Nakon što je u prvom tromjesečju 2010. godine ona smanjena za 0,6 posto u odnosu na prethodno, u drugom se tromjesečju osobna potrošnja stabilizirala i povećala za 0,2 posto. Za očekivati je da će ukidanje kriznog poreza na neto plaće iznad 6.000 kuna imati pozitivan učinak na daljnji oporavak osobne potrošnje.

Državna potrošnja je u drugom tromjesečju ove godine zabilježila međugodišnji pad od 1,8 posto. Promotrite li se desezonirani podaci,

* Prilog su pripremili Tanja Broz, Goran Buturac, Ivana Rašić Bakarić, Sunčana Slijepčević (Ekonomski institut, Zagreb), Dinko Pavuna i Dragica Smilaj (Ministarstvo financija Republike Hrvatske).

primjećuje se kako je u drugom tromjesečju ove godine, nakon kratkotrajnog oporavka državne potrošnje u prvom tromjesečju, zabilježeno njeno ponovno smanjenje. Tako je u prvom tromjesečju ove godine ostvaren rast državne potrošnje od 0,8 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, a u drugom pad od 0,7 posto.

Investicijska je aktivnost u drugom tromjesečju bila manja za 13,4 posto na međugodišnjoj razini. Ipak, sezonalni podaci ukazuju na usporavanje pada investicija. U prvom je tromjesečju ove godine investicijska aktivnost bila manja za 7,3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, da bi se u drugom tromjesečju smanjila za 2,1 posto. Ovakva su kretanja najvećim dijelom posljedica usporavanja odnosno odgađanja izvršenja planiranih državnih investicijskih projekata.

Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Realni se izvoz roba i usluga u drugom tromjesečju 2010. godine povećao za 7,0 posto na međugodišnjoj razini, a uvoz smanjio za 4,2 posto. Desezonirani podaci pokazuju kako je nakon kratkotrajnog oporavka vanjsko trgovinske

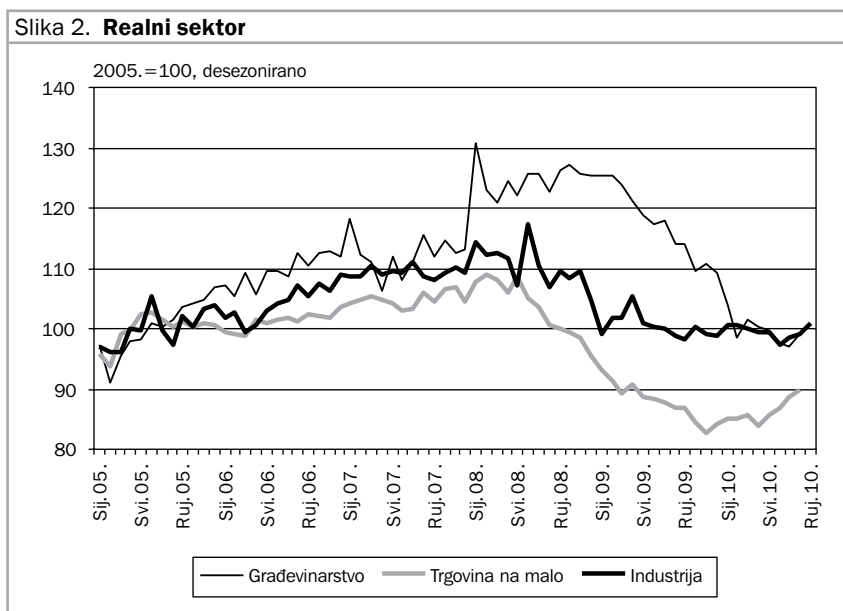
aktivnosti u posljednjem tromjesečju 2009. i prvom tromjesečju 2010. godine drugo tromjesečje ove godine obilježilo njeno smanjenje. Ukupna je međunarodna razmjena u prvom tromjesečju 2010. godine tako bila veća za 1,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, da bi se u drugom tromjesečju smanjila za 2,0 posto. Smanjenje obujma međunarodne razmjene može se objasniti daljnjim slabljenjem domaće potražnje te sporim oporavkom inozemne potražnje.

Blagi rast industrijske proizvodnje u trećem tromjesečju

Ukupna se industrijska proizvodnja u prvih devet mjeseci 2010. godine smanjila za 1,3 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. Promatrajući desezonirane podatke, zapaža se blagi oporavak aktivnosti u trećem tromjesečju ove godine. Tako je porast industrijske proizvodnje u prvom tromjesečju iznosio 0,8 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom je razina aktivnosti smanjena za 1,7 posto, da bi u trećem tromjesečju došlo do ponovnog rasta od 0,8 posto. Ukupna su kretanja najvećim dijelom uvjetovana trendovima u prerađivačkoj industriji. U prvih je devet mjeseci došlo do smanjenja proizvodnje prerađivačkog sektora za 1,7 posto na međugodišnjoj razini. Istovremeno se razina aktivnosti rudarstva i vađenja smanjila za 10,2 posto, a suprotno ukupnim kretanjima, opskrba se električnom energijom, plinom i vodom povećala za 5,3 posto. Iako je oporavak inozemne potražnje stvorio mogućnosti snažnijeg rasta domaće industrijske proizvodnje, to se nažalost nije dogodilo. Razloge valja tražiti u nedovoljnoj izveznoj orijentiranosti i u veoma slaboj domaćoj potražnji koja ne daje pozitivan doprinos ukupnim kretanjima. Ponajprije se osjeti nedostatak novih investicija u proizvodne pogone bez kojih je teško očekivati snažniji zamah i rast industrijske proizvodnje. Analiza kretanja glavnih grupa industrijskih proizvoda pokazuje da je u odnosu na drugo tromjesečje povećanje proizvodnje u trećem tromjesečju zabilježeno kod energije i netrajnih proizvoda za široku potrošnju. Istovremeno se smanjila proizvodnja trajnih proizvoda za široku potrošnju i kapitalnih proizvoda, dok je proizvodnja intermedijarnih proizvoda zadržana na približno

istoj razini. Izostanak oporavka domaće potražnje i nedovoljna izvozna orijentiranost domaćeg gospodarstva mogli bi se u narednom razdoblju nepovoljno odraziti na ukupna kretanja u industriji.

Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Rast trgovine tijekom ljeta

U trgovini na malo je prema očekivanjima došlo do rasta aktivnosti tijekom ljetnih mjeseci. Svakako je najveći doprinos tomu dala relativno uspješna turistička sezona. K tomu, valja dodati i pozitivne učinke ukidanja niže stope kriznog poreza, što se odrazilo na poboljšanje potrošačkog optimizma. Desezonirani podaci Državnog zavoda za statistiku pokazuju da je realni promet u trgovini na malo u kolovozu ove godine bio veći za 1,6 posto u odnosu na srpanj i za 3,5 posto u odnosu na lipanj. Kumulativno je realni promet u trgovini na malo u prvih osam mjeseci ove godine ostvario međugodišnji pad od 3,1 posto. Istovremeno, promatrajući kretanja po djelatnostima, može se utvrditi da se najveći pad aktivnosti osjeti kod trajnih potrošnih dobara: tekstila i odjevnih predmeta, namještaja i motornih

vozila. Nasuprot tome, najveće je povećanje prometa zabilježeno kod prodaje motornih goriva i maziva, što se značajnim dijelom može pripisati rastu cijena nafte i naftnih derivata. Kretanja u trgovini na malo će u narednim mjesecima značajno ovisiti o dinamici ukupnog gospodarskog oporavka. Usprkos pozitivnim učincima turističke sezone i ukidanja krznog poreza, značajniji oporavak trgovine na malo nije moguće ostvariti bez zaustavljanja nepovoljnih trendova na tržištu rada.

Nastavak recesije u građevinarstvu

Građevinarstvo je i dalje snažno pogođeno gospodarskom recesijom. Obujam je građevinskih radova u prvih osam mjeseci ove godine bio za 17,2 posto manji u odnosu na isto razdoblje 2009. Istovremeno je broj izdanih odobrenja za građenje smanjen za 14,0 posto. Prema desezoniranim podacima, nešto veća razina aktivnosti u kolovozu može se pripisati sezonskom karakteru djelatnosti s obzirom da se obujam radova povećao tijekom ljetnih mjeseci. Nepovoljna su kretanja u građevinarstvu značajnim dijelom posljedica izrazito sporog ukupnog gospodarskog oporavka i smanjenja raspoloživog dohotka građana. To je pridonijelo smanjenju potražnje za nekretninama, pri čemu je broj neprodanih stanova postao relativno visok. Također, negativnom trendu je doprinijelo i usporavanje realizacije državno financiranih infrastrukturnih projekata. Oporavak je građevinarstva u narednom razdoblju uvjetovan dinamikom ukupnog gospodarskog oporavka i zaustavljanjem nepovoljnih trendova na tržištu rada.

Rast noćenja stranih turista

Turistička je sezona, sudeći barem prema fizičkim pokazateljima o broju dolazaka i noćenja, bila relativno uspješna. Turistički su dolasci u prvih osam mjeseci ove godine bili veći za 3,0 posto u odnosu na isto razdoblje 2009., dok je broj noćenja porastao za 2,7 posto. Doprinos pozitivnim kretanjima dali su strani turisti koji su ostvarili 90,8 posto od ukupnog

broja noćenja. Noćenja su stranih gostiju u prvih osam mjeseci povećana za 3,6 posto na međugodišnjoj razini, dok su noćenja domaćih gostiju smanjena za 6,0 posto. Uzroke rasta noćenja stranih turista valja tražiti prije svega u gospodarskom oporavku naših najemitivnijih tržišta. Nasuprot tome, recesija domaćeg gospodarstva i slabljenje domaće potražnje imali su negativne učinke na ukupna turistička kretanja. U strukturi noćenja stranih turista najviše su sudjelovali turisti iz Njemačke (20,9 posto), Slovenije (12,4 posto), Italije (9,9 posto) i Austrije (8,3 posto). Povoljna kretanja u turizmu imaju iznimnu važnost za ukupna gospodarska kretanja, primarno zbog njihova pozitivnog utjecaja na kretanje BDP-a, deficit tekućeg računa bilance plaćanja i ostvarivanje proračunskih prihoda.

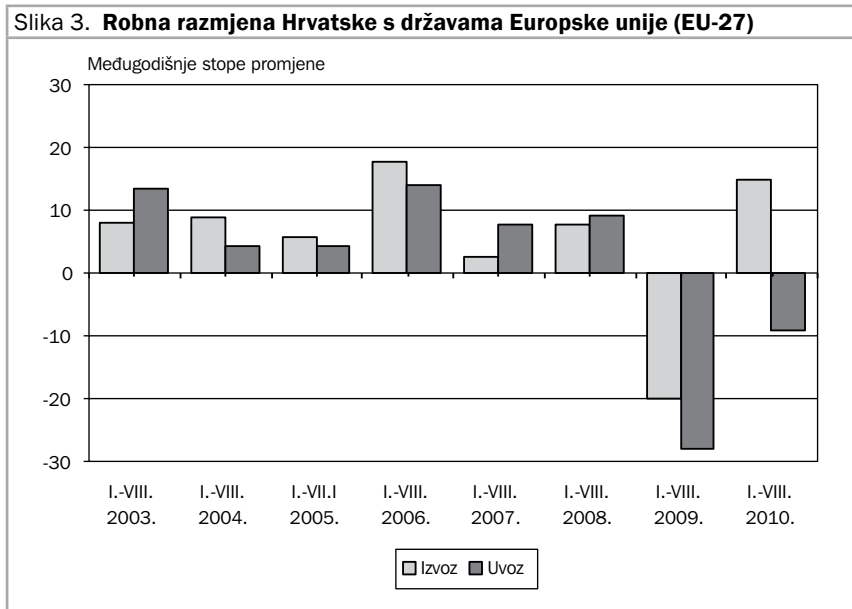

Slaba vanjskotrgovinska robna razmjena s članicama Europske unije

U prvih je osam mjeseci ove godine zabilježeno poboljšanje vanjskotrgovinske robne razmjene Hrvatske s inozemstvom. Tako se u razdoblju od siječnja do kolovoza kunska vrijednost izvezene robe povećala za 13,4 posto na međugodišnjoj razini, a uvezene smanjila za 4,2 posto. Glavna izvozna djelatnost i dalje je brodogradnja. Izvoz brodova se povećao u prvih osam ovogodišnjih mjeseci za 64,0 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. Osim brodova, povećanju su izvoza značajnije pridonijeli izvoz koksa i naftnih proizvoda, kemikalija i kemijskih proizvoda, te farmaceutskih proizvoda i pripravaka. Ukupan se izvoz (bez brodova) povećao u prvih osam mjeseci za 7,7 posto na međugodišnjoj razini. Istovremeno, promatrajući uvoz, može se ustvrditi da je njegovom ukupnom padu najviše doprinijelo smanjenje uvoza strojeva i uređaja te motornih vozila. Nasuprot tome, najveće povećanje uvoza zabilježeno je kod nafte i prirodnog plina.

Iako je izvoz u zemlje članice EU-a u prvih osam mjeseci ove godine povećan na međugodišnjoj razini, on je još uvijek manji u odnosu na razdoblje prije pojave globalne gospodarske krize. Istovremeno je uvoz iz članica EU-a na najmanjoj razini još od 2002. godine. On je u prvih osam mjeseci ove godine doživio pad od 9,3 posto na međugodišnjoj razini.

Takva su izvozna i uvozna kretanja roba u prvih osam mjeseci ove godine pridonijela smanjenju vanjskotrgovinskog deficita za 21,1 posto na međugodišnjoj razini. Pokrivenost je uvoza izvozom na kraju razdoblja siječanj-kolovoz 2010. iznosila 58,0 posto.

Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Refinanciranje obveza države u porastu

Nakon što je u prvom tromjesečju 2010. godine ukupni inozemni dug ostao na istoj razini kao i na kraju prethodne godine, u drugom se tromjesečju povećao za daljnjih 0,7 posto. Tako je na kraju lipnja 2010. godine dosegao 44,9 milijardi eura, što je dosad najviša razina inozemnog duga. Ukupan je inozemni dug bio za 7,3 posto veći u lipnju 2010. godine nego u istom razdoblju prethodne godine. U drugom su se tromjesečju ove godine najviše zadužile banke i država. Inozemno zaduženje banaka se povećalo za 4,1 posto u odnosu na prvo tromjesečje, odnosno za 7,0 posto na međugodišnjoj razini. Dug države prema inozemstvu se povećao u drugom tromjesečju za 1,3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, odnosno za 22,2 posto na međugodišnjoj razini. U srpnju je država izdala novih obveznica u

vrijednosti 13,4 milijardi kuna, od čega 1,25 milijardi dolara na inozemnom tržištu. Ta je sredstva država iskoristila za refinanciranje dospjelih obaveza i podmirivanje tekućih proračunskih obveza. Vlada procjenjuje da ukupne potrebe za zaduživanjem države u 2010. godini iznose 28,8 milijardi kuna.

Nezaposlenost se i dalje povećava...

Podaci na godišnjoj razini ukazuju na smanjenje zaposlenosti i povećanje nezaposlenosti. Tako je prosječan broj zaposlenih u razdoblju od siječnja do kolovoza ove godine pao za 5,6 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Najveća su smanjenja zaposlenosti zabilježena u sektoru individualnih poljoprivrednika, čak 9,9 posto, te u sektoru obrtnika i samostalnih profesija (9,2 posto). Istovremeno je broj nezaposlenih osoba registriranih pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje porastao za 18,1 posto. Registrirana je stopa nezaposlenosti u kolovozu ove godine iznosila 16,4 posto, što je 2,2 postotna boda više nego u istom mjesecu prethodne godine.

...dok se plaće smanjuju

Prosječna mjesečna neto plaća isplaćena u razdoblju od siječnja do srpnja 2010. godine iznosila je 5.292 kune, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine nominalni pad od 0,4 i realni od 1,2 posto. Prosječna je nominalna neto plaća isplaćena u srpnju ove godine iznosila 5.323 kune (939 USD ili 738 EUR). U odnosu na isti mjesec 2009. godine, ona se nominalno povećala za 0,3 posto, a realno smanjila za 0,7 posto. Analiza kretanja prosječnih neto plaća po djelatnostima pokazuje da su najveća smanjenja zabilježena u upravljačkim i savjetodavnim djelatnostima, u djelatnostima proizvodnje računala te elektroničkih i optičkih proizvoda te u djelatnostima kopnenog prijevoza i cjevovodnog transporta. Istovremeno je najveće povećanje realnih neto plaća ostvareno u promidžbenim djelatnostima, u djelatnostima zdravstva i socijalne skrbi te u djelatnostima popravka i instaliranja strojeva i opreme.

Okvir 1. Međunarodno okruženje

Prvo je polugodište 2010. godine obilježio nastavak oporavka najvećih svjetskih gospodarstava. Tako je svjetsko gospodarstvo u prvoj polovici ove godine raslo po godišnjoj stopi od 5,3 posto, što je čak i viša stopa gospodarskog rasta od očekivane. Pozitivna su kretanja primjetna i u Europskoj uniji (EU-27). Bruto domaći proizvod Europske unije je u drugom tromjesečju 2010. godine bio veći za 2,0 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Povećanje gospodarske aktivnosti je u drugom tromjesečju 2010. godine bilo potaknuto povećanjem državne i osobne potrošnje. Državna se potrošnja u drugom tromjesečju povećala za 1,4 posto na međugodišnjoj razini, a osobna za 0,7 posto. Međutim, prisutne su velike razlike u kretanjima osobne potrošnje među državama EU-27. Tako se u deset članica Europske unije osobna potrošnja i dalje smanjuje, što odražava visoku nezaposlenost i nisko povjerenje građana u gospodarski oporavak Unije u tim državama. Istovremeno, investicijska aktivnost u EU-27 nastavlja slabiti. Tako je u drugom tromjesečju zabilježeno smanjenje investicija za 0,9 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Međutim, sezonski podaci ukazuju da su se u drugom tromjesečju investicije u EU-27 povećale za 1,8 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Glavni pokretači rasta investicija na razini EU-27 su razvijenije članice, dok se u većini tranzicijskih država i dalje bilježi smanjivanje investicija. Povećanje investicija je posljedica povećanja građevinske aktivnosti u EU-27. Međutim, stručnjaci Europske središnje banke smatraju da je riječ samo o kratkotrajnim poboljšanjima u građevinarstvu. Već u trećem tromjesečju 2010. godine se očekuje ponovno usporavanje građevinskih aktivnosti, što će nepovoljno djelovati na razinu ukupnih investicija u drugom polugodištu 2010. godine. Takvo usporavanje bi trebalo biti posljedica smanjenih investicija države i neredovitih državnih poticaja investicijama u članicama EU-27. Vanjskotrgovinska razmjena Unije raste. Tako se u drugom tromjesečju izvoz povećao za 11,2 posto, a uvoz za 12,0 posto u odnosu na isto tromjesečje prethodne godine. Stručnjaci Međunarodnog monetarnog fonda procjenjuju da će se bruto domaći proizvod EU-27 povećati u 2010. i 2011. godini i to za 1,7 posto na godišnjoj razini. Istovremeno, očekuju da će se bruto domaći proizvod SAD-a povećati za 2,7 u 2010. i 2,2 posto u 2011. godini. U 2010. godini se očekuje porast svjetskog gospodarstva od 4,8, a u 2011. od 4,2 posto.

Izvor: Eurostat, Međunarodni monetarni fond (World Economic Outlook, listopad 2010.), Europska središnja banka (Monthly Bulletin, listopad 2010.).

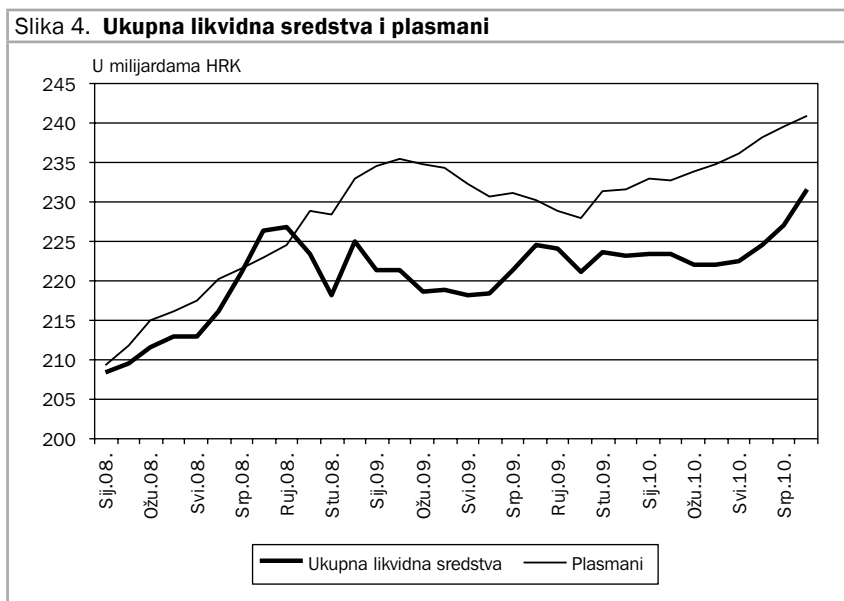

Oporavak monetarnih agregata

Novčana je masa od siječnja do kolovoza 2010. godine porasla za 4,1 milijardu kuna, odnosno 8,6 posto, dok je u cijeloj 2009. godini ostvarila pad od 8 milijardi kuna. Najveći je rast od ukupno 2,8 milijardi kuna zabilježen u lipnju i srpnju. Razlog za takvo povećanje novčane mase može se naći u sezonskim kretanjima, prvenstveno u povećanju gotovog

novca izvan banaka tijekom turističke sezone, ali i u povećanju depozitnog novca. I ukupna likvidna sredstva su se u prvih osam mjeseci 2010. godine povećala, i to za 8,5 milijardi kuna, odnosno 3,8 posto. Na porast su ukupnih likvidnih sredstava najviše utjecali devizni depoziti, koji su u kolovozu 2010. bili 8,5 posto veći nego godinu dana ranije, te novčana masa s međugodišnjim povećanjem od 7,2 posto. Nasuprot tome, štedni i oročeni depoziti u kunama su u kolovozu 2010. bili 15,8 posto manji nego godinu dana ranije.

Plasmani banaka nebankarskom sektoru su nastavili rasti, te su u kolovozu premašili 240 milijardi kuna, što je međugodišnje povećanje od 4,7 posto. Razlozi za rast plasmana banaka tijekom 2010. godine su vrlo visoka likvidnost financijskog sustava, blago smanjenje aktivnih kamatnih stopa banaka (za 0,6 posto), ali i program Vlade za poticanje financiranja poduzeća. Tako rast plasmana proizlazi pretežno od porasta kredita poduzećima, koji su u kolovozu 2010. godine porasli za 7,9 posto na međugodišnjoj razini, dok su krediti stanovništvu zabilježili skromni rast od 1,4 posto. Snažniji porast plasmana otežava nepovoljno makroekonomsko okruženje.

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Dobra likvidnost pomaže državi kod upisa trezorskih zapisa

Iako su kamatne stope na novčanom tržištu u trećem tromjesečju 2010. godine bile volatilnije nego u prvih pola godine, one su i dalje vrlo niske, a likvidnost visoka. U trećem je tromjesečju prekonoćni ZIBOR iznosio u prosjeku 0,98 posto, a u prvih šest mjeseci 0,65 posto. Za usporedbu, prosječni je prekonoćni ZIBOR od 2005. do 2009. godine iznosio prosječno 4,98 posto, a ako isključimo razdoblje od početka listopada 2008. do kraja ožujka 2009. godine kada su kamatne stope bile izuzetno visoke zbog smanjene likvidnosti novčanog tržišta, tada se prekonoćni ZIBOR kretao na prosječnoj razini od oko 4,4 posto. Razlog za blago povećanje kamatnih stopa i volatilnosti na novčanom tržištu u trećem tromjesečju 2010. godine bio je uobičajeni odljev novca iz bankarskog sustava uslijed turističke sezone. U uvjetima visoke likvidnosti i izostanka drugih mogućnosti plasiranja novčanih sredstava sudionici novčanog tržišta usredotočili su se na aukcije trezorskih zapisa Ministarstva financija. Zbog velike potražnje, država relativno jednostavno uspijeva namiriti svoje potrebe na domaćem novčanom tržištu, uz prinos na kraju rujna od 4,2 posto kod jednogodišnjeg kuskog izdanja i 3,1 posto kod trezorskih zapisa s valutnom klauzulom. Krajem rujna je ukupno stanje trezorskih zapisa iznosilo 23,3 milijarde kuna, 15,2 posto više nego u istom razdoblju 2009. godine.

Deprecijacija kune prema euru u trećem tromjesečju

Treće tromjesečje 2010. godine bilo je većim dijelom obilježeno deprecijacijom kune prema euru. Uobičajeni su sezonski pritisci na aprecijaciju tečaja ove godine bili slabiji zbog visoke kunske likvidnosti. Tako je tečaj kune prema euru u trećem tromjesečju oslabio za 1,4 posto, dok je u odnosu na kraj 2009. godine tek neznatno ojačao i to za 0,2 posto. Ipak, aprecijacija kune bila je prisutna u prvoj polovici srpnja i kolovoza, ali je početkom srpnja HNB intervenirala na deviznom tržištu otkupivši od banaka 119,4 milijuna eura, odnosno plasiravši 860,2 milijuna kuna, što je bila već treća devizna intervencija sličnog obujma u nešto više od dva tjedna kojom je

HNB konačno uspjela zaustaviti jačanje kune do kojeg je došlo zbog pada potražnje za devizama uslijed smanjenog uvoza, ali i zbog priprema za aukcije trezorskih zapisa te očekivanja sudionika financijskog tržišta da će u srpnju biti izdane nove državne obveznice na domaćem tržištu.

Pad prometa dionicama

U ljetnim mjesecima uglavnom opada promet dionicama. Tako je bilo i u 2010. godini pa je promet dionicama u trećem tromjesečju bio 38,1 posto manji nego u prethodnom tromjesečju. Međutim, promet dionicama je opao na razinu od samo 874,5 milijuna, što je zadnji put zabilježeno u drugom tromjesečju 2005. godine. Unatoč padu prometa, burzovni je indeks Zagrebačke burze CROBEX u trećem tromjesečju porastao za 3,3 posto, dok je indeks najlikvidnijih dionica CROBEX10 porastao za 2 posto. Međutim, u usporedbi s krajem 2009. godine CROBEX je pao za 4,4 posto, a CROBEX10 za 4,1 posto. Najveći se pad burzovnih indeksa zapravo dogodio između svibnja i prve polovice srpnja 2010. godine, odnosno tijekom grčke krize, kada je CROBEX pao za 14,5 posto, a CROBEX10 za 15,4 posto.

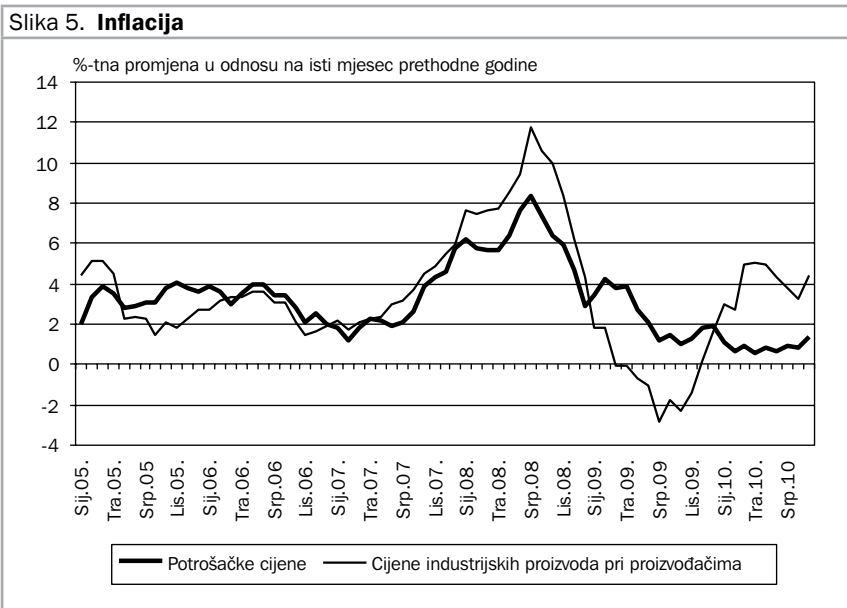

Blago ubrzanje inflacije u rujnu

Cijene dobara i usluga namijenjenih osobnoj potrošnji mjerene indeksom potrošačkih cijena povećane su u rujnu 2010. godine za 0,3 posto u odnosu na kolovoz, čime je međugodišnji rast cijena ubrzao s 0,9 posto u kolovozu na 1,4 posto u rujnu. To je ujedno i najviša stopa inflacije zabilježena u ovoj godini. Prosječni je međugodišnji rast potrošačkih cijena u trećem tromjesečju iznosio 1,1 posto, a u prvih devet mjeseci 0,9 posto. Iznimno niske stope rasta cijena tijekom 2010. godine prvenstveno su posljedica smanjene potražnje, dok su na porast u rujnu utjecali sezonski faktori. Tako je najveći utjecaj imao sezonski porast cijena odjeće od 9,1 posto te porast cijena obuće za 7,3 posto. Također treba spomenuti povećanje cijena prehrane od 0,3 posto, pri čemu se posebno ističu cijene ulja i masti s povećanjem od 7,7 posto u odnosu na kolovoz. Cijene goriva i maziva za

osobna vozila porasle su za 1,3 posto. Najznačajniji utjecaj u suprotnom smjeru, i opet pretežno zbog sezonskog karaktera, imalo je smanjenje cijena dobara i usluga za rekreaciju i kulturu od 3,7 posto, pri čemu treba istaknuti smanjenje cijena paket aranžmana za 26,2 posto i cijena knjiga za 5,5 posto, dok su cijene usluga smještaja smanjene za 25,7 posto. Značajno mjesečno smanjenje od 11,0 posto zabilježile su i cijene obrazovanja.

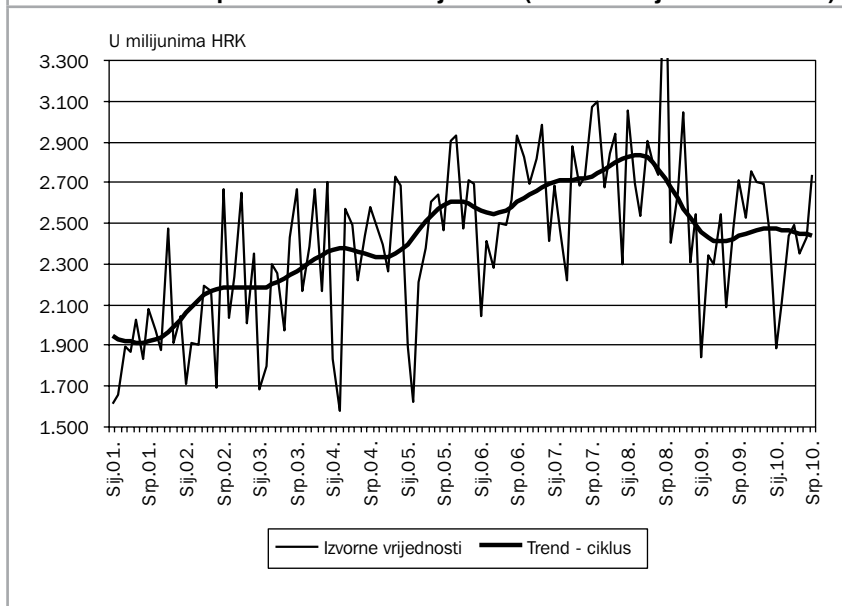
Na međugodišnjoj razini, najveće su povećanje u rujnu zabilježile cijene zagrijavanja stana (84,8 posto). Značajan su porast zabilježile i cijene goriva i maziva za osobna vozila, koje su u rujnu bile 10,3 posto više nego godinu dana ranije, dok je cijena plina bila veća 15,7 posto, a tekućih goriva 20,1 posto. Međugodišnji pad cijena opažen je kod odjeće (2,6 posto), obrazovanja (10,8 posto), automobila (2,5 posto), obuće (3,1 posto) i knjiga (5,6 posto). Cijene prehrane, na koju se odnosi više od četvrtine prosječne potrošačke košarice, porasle su 0,1 posto na međugodišnjoj razini, pri čemu su se cijene mesa smanjile 6,2 posto a cijene povrća povećale 10,2 posto.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Cijene industrijskih proizvoda pri proizvođačima zabilježile su već sedmi uzastopni mjesečni rast, koji je u rujnu iznosio 0,4 posto. Međugodišnji je rast proizvođačkih cijena u rujnu iznosio 4,4 posto, što je za 3,3 posto više nego u kolovozu. Međutim, ako se iz indeksa proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda isključe cijene energenata, tada je međugodišnji rast cijena u rujnu iznosio 0,8 posto.

Slika 6. Prihodi od poreza na dodanu vrijednost (u stalnim cijenama iz 2001.)

Izvor: Ministarstvo financija RH.

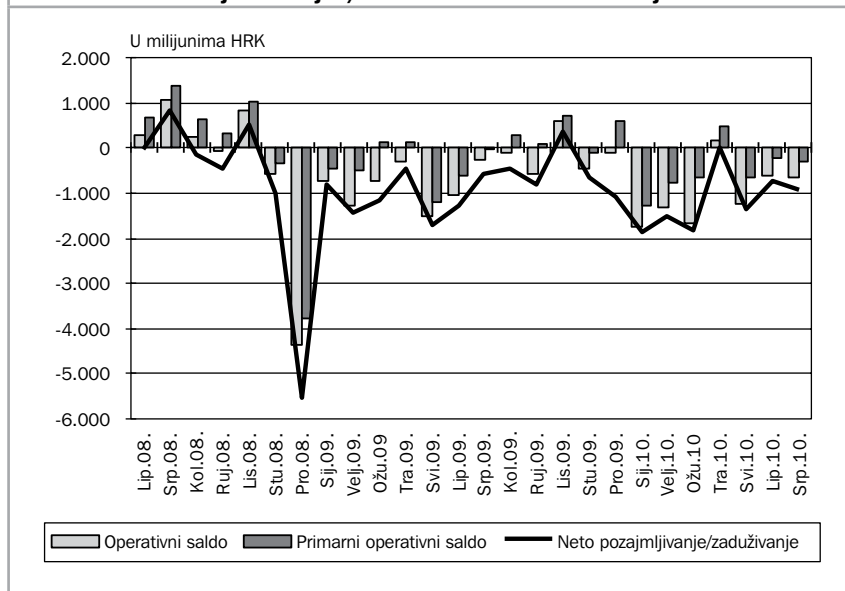
Pad proračunskih prihoda središnje države za 1,8 posto

Nepovoljni su makroekonomski trendovi za posljedicu imali nižu razinu proračunskih prihoda od prošlogodišnjih. U razdoblju od siječnja do srpnja 2010. ukupni su prihodi proračuna konsolidirane središnje države bili za 1,8 posto manji nego u istom razdoblju 2009. Međugodišnji su pad zabilježili neki od značajnijih proračunskih prihoda, primjerice socijalni doprinosi, prihodi od poreza na dohodak i prihodi od poreza na dobit.

postojalo više nego u istom razdoblju 2009. Najveći iznosi sredstava u kategoriji socijalnih naknada namijenjeni su za mirovine, a slijede izdvajanja za zdravstvo, dječji doplatak, porodiljne naknade te naknade nezaposlenima. Rashodi za zaposlene su u prvih sedam mjeseci 2010. godine iznosili 18,3 milijarde kuna, zabilježivši međugodišnji pad od 1,9 posto, što je posljedica smanjene osnovice plaća državnih službenika u odnosu na početak 2009. godine. Rashodi za korištenje dobara i usluga također bilježe međugodišnji pad i to za 6,8 posto. Ovi se rashodi ponajprije odnose na usluge telefona, pošte i prijevoza, energije te tekućeg i investicijskog održavanja. Jedan se dio rashoda za korištenje dobara i usluga odnosi i na sredstva izdvojena za korištenje fondova EU-a. Rashodi za subvencije bilježe međugodišnji pad od 1,5 posto, a iznosili su 4,1 milijardu kuna. Najveći je dio rashoda za subvencije utrošen na subvencije Hrvatskim željeznicama, poljoprivredi te obrtu, malom i srednjem poduzetništvu. Rashodi za kamate su u prvih sedam mjeseci iznosili 3,6 milijardi kuna, što označava međugodišnji rast rashoda od 8,4 posto.

Slika 7. **Različite mjere manjka/viška konsolidirane središnje države**

Izvor: Ministarstvo financija RH.

Smanjeni iznosi za nabavu nefinancijske imovine

Neto nabava nefinancijske imovine konsolidirane središnje države od siječnja do srpnja 2010. godine iznosila je 1,2 milijarde kuna, pri čemu je nabava nefinancijske imovine iznosila 1,3 milijarde kuna, a prodaja 178,1 milijuna kuna. Radi se osjetno manjim iznosima u usporedbi s prijašnjim godinama. Tako je neto nabava nefinancijske imovine u prvih sedam mjeseci 2008 i 2009. godine iznosila oko 1,5 milijardi kuna, a u prvih sedam mjeseci 2007. čak 3,4 milijardi kuna. U pogledu financijske imovine konsolidirane središnje države, ona je u prvih sedam mjeseci ove godine povećana za 7,9 milijardi kuna u neto iznosu, a transakcije su gotovo u potpunosti provedene na domaćoj financijskoj imovini. Pozicija novac i depoziti je povećana za 7,6 milijardi kuna, dok su se ostale transakcije na financijskoj imovini odnosile na zajmove i dionice. Kao rezultat svih navedenih proračunskih kretanja u prvih sedam mjeseci ove godine povećane su neto obveze konsolidirane središnje države za 16,2 milijardi kuna. Domaće obveze povećane su 11,8 milijardi kuna, a inozemne 4,3 milijarde kuna. Otplaćena je 3,1 milijarda kuna po osnovi domaćih obveznica te 4,0 milijardi kuna po osnovi domaćih zajmova. Zaduženje novim domaćim zajmovima je iznosilo 5,4 milijarde kuna, a zaduženje novim izdanjima domaćih obveznica 13,6 milijardi kuna. Na inozemnom je tržištu otplaćeno 3,7 milijardi kuna obveza po obveznicama te 1,0 milijarda kuna po osnovi zajmova. Istovremeno se na inozemnom tržištu središnja država zadužila u iznosu od 9,0 milijardi kuna i to 7,2 milijarde kuna izdavanjem obveznica, a 1,8 milijardi uzimanjem zajmova.

Rebalans proračuna donosi smanjenje prihoda i povećanje rashoda...

Nastavak se nepovoljnih ekonomskih kretanja odrazio na prikupljanje proračunskih prihoda, koji su tijekom prvih sedam mjeseci 2010. godine bili manji od planiranih, zbog čega je nastala potreba za rebalansom koji je usvojen krajem kolovoza. Rebalansom su prihodi proračuna konsolidirane središnje države smanjeni za 4,7 milijardi kuna u odnosu na prvotni plan te su utvrđeni na razini od 111,5 milijardi kuna. Zbog slabog prikupljanja

prihoda, najviše su smanjeni prihodi od poreza na dobit (za 2,0 milijarde kuna) te prihodi od socijalnih doprinosa (za 1,6 milijardi kuna). Prihod od poreza na dohodak je smanjen za 337,4 milijuna kuna i to prvenstveno zbog izmjena Zakona o porezu na dohodak kojima su promijenjene porezne stope poreza na dohodak te razredi za primjenu stopa, uz istovremeno ukidanje poreznih olakšice za zdravstvo, adaptaciju ili kupnju stana, za uplatu životnog osiguranja i sl. Planirani prihodi od poreza na dodanu vrijednost smanjeni su za 937,2 milijuna kuna zbog očekivane manje osobne potrošnje. Rebalansom su povećani jedino prihodi po osnovi trošarina i to za 1,0 milijardu kuna zbog povrata duga INA-e i zakonskih izmjena u visini pojedinih trošarina. Naime, Uredbom Vlade mijenja se iznos stope proporcionalne trošarina na cigarete s primjenom od 1. listopada 2010. godine na način da se ona povećava s 30 posto na 35 posto od maloprodajne cijene radi postupnog dostizanja minimalnih uvjeta i iznosa trošarina na cigarete propisanih direktivama EU-a. Također, Uredbom Vlade je promijenjena visina trošarina za bezolovni motorni benzin koji se koristi kao pogonsko gorivo s primjenom od 1. rujna 2010. godine. Ona je povećana za 0,25 kuna po litri, tj. za iznos za koji je bila umanjena 2007. godine u vrijeme visokih cijena naftnih derivata. Rashodi proračuna konsolidirane središnje države rebalansom su povećani za 1,3 milijarde kuna i utvrđeni na razini od 122,9 milijardi kuna. Pri tome su smanjeni rashodi za korištenje dobara i usluga i plaćanje kamata, dok su ostale kategorije rashoda povećane. Najveće se povećanje odnosi na rashode za socijalne naknade, i to za 697,3 milijuna kuna, te rashode za subvencije u iznosu od 517,1 milijuna kuna. Rashodi za socijalne naknade se povećavaju prvenstveno zbog povećanja rashoda za naknade za nezaposlene, mirovine i dodatni porodični dopust. Rashodi za subvencije se povećavaju ponajviše zbog povećanih isplata za poticanje poljoprivredne proizvodnje.

... uz planirani deficit opće države od 4,7 posto BDP-a

U financiranju konsolidirane središnje države rebalansom je planirana neto nabavka nefinancijske imovine u iznosu od 3,5 milijardi kuna te neto prirast financijske imovine u iznosu od 1,7 milijardi kuna. Predviđen

je neto porast obveza konsolidirane središnje države za 16,6 milijardi kuna. Planirano domaće zaduživanje iznosi 22,8 milijardi kuna, a otplata domaćih obveza 14,1 milijardu kuna. Na inozemnom se tržištu planira zaduživanje od 13,2 milijarde kuna te otplata inozemnih obveza u iznosu od 5,4 milijarde kuna. Rebalansom proračuna konsolidirane središnje države te projekcijama proračuna lokalne države utvrđen je ukupni manjak proračuna konsolidirane opće države na razini od 4,7 posto procijenjenog bruto domaćeg proizvoda.

Tablica 1. Glavni ekonomski pokazatelji				
	2008.	2009.	2010.	
REALNA GOSPODARSKA AKTIVNOST				
Bruto domaći proizvod, realni (%-tna promjena)	2,4	-5,8	-2,5	2. tromjesečje
Industrijska proizvodnja, fizički obujam (%-tna promjena)	1,2	-9,2	-1,3	siječanj-rujan
Trgovina na malo, realni promet (%-tna promjena)	-1,3	-15,3	-3,1	siječanj-kolovoz
Građevinarstvo, fizički obujam (%-tna promjena)	11,8	-6,5	-17,2	siječanj-kolovoz
Turizam, noćenja (%-tna promjena)	2,0	-1,4	2,7	siječanj-kolovoz
ZAPOSLENOST, PLAĆE I CIJENE				
Stopa registrirane nezaposlenosti	13,4	14,9	16,4	kolovoz
Neto plaća (%-tna promjena)	7,0	2,6	0,3	srpanj
Potrošačke cijene (%-tna promjena)	6,1	2,4	1,4	rujan
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA				
Izvoz roba, EUR (%-tna promjena)	6,4	-21,6	15,2	siječanj-kolovoz
Izvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	8,7	-18,8	6,1	siječanj-lipanj
Uvoz roba, EUR (%-tna promjena)	10,5	-26,9	-2,6	siječanj-kolovoz
Uvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	10,6	-24,7	-5,4	siječanj-lipanj
PRORAČUN, KAMATNE STOPE I TEČAJ				
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (opća država, mlrd. kuna)	-2,87	-10,72	-7,25	siječanj-lipanj
Kamatna stopa na kratkoročne kunske kredite bez valutne klauzule (kraj razdoblja, u % na godišnjoj razini)	10,89	11,22	10,47	kolovoz
ZIBOR (prekonoćni krediti, u % na god. razini, kraj razdoblja)	3,45	0,73	0,72	rujan
Tečaj EUR (kraj razdoblja)	7,32	7,8	7,29	rujan
Tečaj USD (kraj razdoblja)	5,16	5,07	5,36	rujan

Napomena: Postotne promjene su u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Izvori: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija RH i www.reuters.hr.